

Босиљка Чубриловић¹

ПРЕГЛЕДНИ ЧЛАНАК

**ПРЕДМЕТ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ
БРАЧНИХ СУПРУЖНИКА**

doi: 10.7251/SPMSR1750239C

Апстракт: У току трајања брачне заједнице између супружника не заснива се само лични, већ и имовински однос. Предмет проучавања овог рада је диференцирање имовинских вриједности заједничке имовине супружника у односу на њихову посебну имовину. Иако је законодавац у релевантним одредбама Породичног закона децидно одредио шта улази у заједничку имовину супружника, у пракси се јављају одређене дилеме. Међутим, само постојање института заједничке имовине супружника, као и законске претпоставке о диоби исте на једнаке дијелове, јесу факти који су неспорни и општеприхваћени у савременом праву и представљају цивилизацијску тековину. У наставку рада биће детаљније обрађена питања у вези правне природе елемената заједничке имовине, те које су то ствари и права која улазе у фонд заједничке имовине.

Кључне ријечи: брак, рад, заједничка имовина брачних супружника, заједничка својина.

1 Дипломирани правник Е-mail: cubrilovic.b@gmail.com

1. УВОД

Брак, као законом уређена заједница живота жене и мушкарца, подразумева специфичан и комплексан однос између супружника, који се не одражава само у њиховој личној сфери, него производи одређена правна дејстава и у њиховим имовинским односима.² Брак се закључује са циљем остваривања фактичке заједнице живота супружника, а за резултат има и стварање одређене имовине (првенствено заједничке, с тим да се у браку може стећи и посебна имовина). Потрошачко друштво, потреба за обезбјеђењем стамбеног простора, вођење домаћинства, издржавање дјеце и сл., условљавају супружнике на рад и стицање имовине. Сва имовина коју су брачни супружници стекли радом током трајања брачне заједнице, као и приходи из те имовине, чине заједничку имовину.³ Дакле, заједничку имовину супружника можемо дефинисати као скуп апсолутних и релативних имовинских права која они за вријеме трајања заједнице живота стекну радом, односно двострано-обавезним правним пословима (укључујући ту и приходе од тако стечене имовине).⁴ Из оваквог одређења заједничке имовине произлази закључак да је за њено стицање потребно постојање два елемента: брак и рад. Под браком се сматра само онај који реално, *de facto* постоји, тзв. „живи брак“. Ако је дошло до прекида заједнице живота не може настати заједничка имовина, као ни заједничка својина.^{5 6} С тим у вези, исправније би било рећи да су елементи потребни за настанак заједничке имовине: брак, заједница живота и рад.⁷

Данас је постојање брака од најмањег значаја за стицање заједничке имовине јер она настаје не само када је закључен пуноважан брак, него и када је брак ништав, с обзиром да поништење брака дјелује *pro futuro*. Заједничка имовина настаје само за вријеме трајања заједнице живота,

2 Дефиниција брака дата је у чл. 4 ст. 1 Породичног закона - даље: ПЗ („Службени гласник Републике Српске“, бр. 54/02, 41/08 и 63/14).

3 Вид. чл. 270 ст. 5 ПЗ.

4 Дарко Радић, *Имовински односи у браку*, (Бања Лука: 2016), 109.

5 Марко Младеновић, *Породично право у СР Југославији*, (Београд: 1995), 177.

6 Заједничка имовина је далеко шири појам од заједничке својине. „...*право својине је једно субјективно грађанско право, док је имовина скуп имовинских права и обавеза који припадају једном субјекту...*“ цит. према Обрен Станковић и Миодраг Орлић, *Стварно право*, (Београд: 1996), 162.

7 Гордана Ковачек Станић, *Упоредно породично право*, (Нови Сад: 2002), 50-51.

када она престане, престаје и стварање заједничке имовине. „*Заједничку имовину брачних другова чини само имовина стечена заједничким радом у току брака, а не и имовина коју су брачни другови стицали након поремећаја брачних односа и прекида економске заједнице.*“⁸ Свако одвојено становање и вођење одвојених домаћинстава не значи и да супружници воде одвојен живот. Ако је то резултат њиховог договора и ако између њих и даље постоји једна емоционална, интелектуална и економска заједница, постоји и заједница живота, па према томе и стицање заједничке имовине. Коначно, заједничка имовина настаје и у ванбрачној заједници (чл. 284 ПЗ предвиђа једнако поступање у вези имовинског режима брачне и ванбрачне заједнице). Супротно овоме, имовина коју један од брачних супружника стекне прије или након окончања заједнице живота, његова је посебна имовина, без обзира на основ стицања. Дакле, није заједничка имовина она која је стечена након трајног прекида брачне заједнице.

Трећи конституенс заједничке имовине је рад.⁹ Појам рада требамо тумачити на екстензиван начин. Он подразумева рад који непосредно доноси приходе, али и посредан рад којим се другом супружнику омогућава или олакшава стицање (веће) зараде (рад у домаћинству, одгој и васпитање дјете). На овај начин се доприноси одржавању и увећању имовине. „*Не може се узети да супруга није доприносила стицању имовине у току брачне заједнице само због тога што није била запослена и што није остваривала примања у новцу, већ се приликом одлучивања у уделама брачних другова у заједничкој имовини, морају узети у обзир њена помоћ супругу, који је био запослен, старање о деци, вођење домаћих послова старања о имовини и други облици рада и сарадње у управљању, одржавању и повећавању заједничке имовине.*“¹⁰ Правни документи, не само да воде рачуна о равноправности брачних супружника и индиректно о равноправности полова,¹¹ већ се и онемогућава искориштавање једног брачног супружника од стране другог.

8 Врховни суд БиХ, бр. Гж-1531/76 од 20.6.1977, наведено према Душко Медић и Хасо Тајић, *Судска пракса из стварног права*, (Сарајево: 2008), 172.

9 Више о раду, као елементу заједничке имовине вид. Радић, *Имовински односи у браку*, 109-111.

10 (Врховни суд Србије, Рев. 925/85), наведено према Милан Почуча, *Породично право*, (Нови Сад: 2010), 312.

11 Вид. чл. 273 ст. 2 ПЗ и чл. 4 ст 2. ПЗ, у вези са чл. 10 Устава Републике Српске („*Службени гласник Републике Српске*“, број 21/92 – пречишћени текст, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05).

2. ПРАВНА ПРИРОДА ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ

„Што је год имања и добара у задрузи, није једнога но свију; и што год који у задрузи прибави, није себи но свима прибавио.“¹²

Заједничка имовина супружника у браку представља једну правну цјелину и дефинише се као скуп стварних права на неодређеним дјеловима покретних и непокретних ствари и облигационих права чији износ није унапријед одређен.¹³ Заједничка имовина припада брачним супружницима неподјелено, они немају ни идеални, нити реални дио.^{14 15} Права супружника-заједничара простиру се на све оно што је њиховим радом стечено у току трајања брака.

Правна природа заједничке имовине брачних супружника производи правне посљедице које се рефлектују на њихове повјериоце, на право располагања заједничком имовином и коначно на упис непокретности у регистре непокретности.

Логично је да повјериоци не могу наплатити своја потраживања од супружника који се појављује као дужник јер је непознат његов удио у заједничкој имовини (повјерилац је овлаштен да захтијева диобу заједничке имовине и по утврђивању удјела има право на наплату свог потраживања).¹⁶

Даље, својим удјелом у заједничкој имовини, брачни супружник не може располагати правним пословима *inter vivos*.¹⁷ *Argumentum a contrario* дозвољено је располагање правним пословима *mortis causa*, будући да удио једног супружника у заједничкој имовини улази у његову заоставштину

12 Параграф 508. Српског грађанског законика из 1844. године, преузето са: Грађански законик краљевине Србије (1844 год.) са каснијим измјенама, <http://www.overa.rs/gradanski-zakonik-kraljevine-srbije-1844-god-sa-kasnijim-izmenama.html>, 12.11.2016.

13 Почуча, *Породично право*, 313.

14 Појам заједничке имовине не смијемо поистовјетити са појмом заједничке својине, јер у заједничку имовину улазе сва апсолутна али и релативна, облигациона права. Више о заједничкој својини вид. Радмила Ковачевић Куштримовић и Мирослав Лазић, *Стварно право*, (Ниш: 2006), 221-222.

15 Дефиниција заједничке својине дата да је у чл. 43 Закона о стварним правима - даље: ЗСП („Службени гласник Републике Српске“, бр. 124/08, 58/09, 95/11 и 60/15) и подразумејева „...право својине два или више лица на неподјеленој ствари када су њихови удјели одредиви, али нису унапријед одређени.“

16 Ово произилази из сходног тумачења чл. 50 ЗСП.

17 Вид. чл. 271 ст. 2 ПЗ.

којом он слободно располаже, уважавајући одредбе о нужном дијелу.¹⁸ Сваки од супружника може пуноважно предузимати послове редовног управљања, међутим располагање заједничком имовином пуноважно је само ако је извршено на темељу консензуса титулара. Овим ограничењем штити се други супружник, односно породична заједница у цјелини, јер се онемогућава да се једностраним располагањем угрози њена стабилност.

Трећа последица односи се на упис непокретности у евиденције непокретности. Право својине и остала стварна права из заједничке својине која се конституишу уписом у евиденције непокретности, уписују се на име оба супружника. У патријархалним друштвима, као што је наше, још увијек, неријетко се дешава да је као титулар права уписан само један супружник, најчешће муж. У овој ситуацији примјењује се правна фикција по којој ће се сматрати да је упис извршен на име оба супружника, а терет доказивања је на оном који тврди супротнo.^{19 20}

У чл. 269 ПЗ наводи се да супружници поред заједничке имовине имају и посебну имовину.²¹ Заједничка имовина је само један од фондова у оквиру укупне имовине, јер је имовина јединствен појам и по основним начелима нашег правног система сваки субјект може имати само једну имовину. Дакле, „...сваки брачни друг има у својој имовини два основна фонда: фонд посебне и фонд заједничке имовине.“²²

Заједничка својина супружника обухвата апсолутна (стварна права, ауторско и сродна права, право индустријске својине), те релативна права (права из уговорних односа са трећим лицима, право на накнаду материјалне штете, права из акција и других хартија од вриједности и др.).

18 Вид. чл. 31 Закона о наслеђивању - даље: ЗОН („Службени гласник Републике Српске“, бр. 1/09).

19 Зоран П. Рашовић, *Стварно право*, (Београд: 2005), 248.

20 „...ако је непокретност уписана на име једног брачног друга, други брачни друг може доказивати да је та непокретност стечена радом у току брака, и да као таква припада брачним друговима као њихова заједничка својина на неопредељеним деловима.“ (Пресуда Савезног врховног суда, Рев. 16/68 од 15. 2. 1958.), наведено према Станковић и Орлић, *Стварно право*, 164.

21 Доношењем Основног закона о браку 1946. године, уведен је обавезан законски имовински режим који је обухватао посебну и заједничку имовину брачних супружника. Овај режим примјењује се и данас.

22 Љиљана М. Ђуровић, *Породично право*, (Београд: 1988), 348.

3. ИМОВИНА СТЕЧЕНА РАДОМ И ПРИХОДИ ИЗ ТЕ ИМОВИНЕ

Чл. 270 ст. 5 ПЗ децидно одређује да имовина коју су брачни супружници стекли радом у току трајања брачне заједнице, као и приходи из те имовине, чине њихову заједничку имовину. Дакле, *praesumptio iuris tantum* је да се имовина стечена у браку и приходи из те имовине²³ имају сматрати заједничком имовином ако се не докаже да се ради о посебној имовини.²⁴ Појам рада се у смислу ПЗ, као што смо већ напоменули, треба тумачити екстезивно, а то је онај рад који непосредно доноси финасијску корист у виду зараде (плате) али и сав онај други рад који је од значаја за брачну заједницу (вођење домаћинства, подизање и васпитање дјете и сл.).

Зараде и други облици накнаде за рад супружника углавном представљају најзначајнији извор прихода у животној заједници и саставни су дио њихове заједничке имовине. Дакле, без обзира на правни основ стицања, трајање рада или начин плаћања, накнаде за рад супружника улазе у фонд заједничке имовине. Ово законско рјешење је апсолутно разумљиво с обзиром да накнаде по основу рада у највећој мјери представљају економску базу за одржавање и вођење домаћинства (брачне, односно породичне заједнице). Зарада улази у заједничку имовину оног тренутка када супружник стекне право на зараду, наравно, ако је у то вријеме егзистирала заједница живота.²⁵ Другачије рјешење би било неприхватљиво због евентуалних злоупотреба од стране супружника- титулара права на зараду, који би могао реализовати своје право након престанка заједнице живота, односно брака.

За вријеме трајања радног односа радник доспијева у ситуације када му се поред плате исплаћују и нека друга новчана примања у вези са радом. Па тако накнаде током плаћеног одсуства, накнаде које се исплаћују у вези привремене спријечености за рад (породиљско одсуство или боловање), за-

23 „Заједничка имовина брачних другова није само имовина коју су они стекли радом за вријеме трајања брачне заједнице већ и она која потјече из те имовине“ (Врховни суд Хрватске, бр. Гж.770/80 од 4.11.1980.), наведено према Медић и Тајић, *Судска пракса из стварног права*, 173-174.

24 У законодавству сусједне нам државе Хрватске, ситуација је другачија. Наиме, чл. 36 ст. 3. Обитељског закона („Народне новине“, бр. 103/15) наводи се следеће: „Брачни другови су у једнаким дијеловима сувласници брачне стечевине, ако нису друкчије уговорили.“

25 Рајко Суџум, *Имовински односи брачних другова*, (Београд: 1982), 137.

тим отпремнина због одласка у пензију, јубиларне награде и накнада штете због повреде на раду или професионалног обољења, чине заједничку имовину брачних супружника.

Накнада штете због повреде на раду или професионалног обољења је специфична јер има два аспекта. Имовински, потраживања у вези са трошковима лијечења и изгубљеном зарадом, као дио заједничке имовине, те лични, везан искључиво за персонални субјективитет оштећеног лица. Тако накнаде које се исплаћују за претпрљени физички бол, за трпљење душевног бола због умањене животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица и страх, не улазе у заједничку имовину и диоба са супружником би била противна циљу којем служи ова накнада. Као што је већ речено, зараде и накнаде по основу рада улазе у заједничку имовину без обзира да ли је до исплате дошло за вријеме или након престанка брака, под условом да је потраживање посљедица рада оствареног за вријеме трајања брака.

Као посредна посљедица престанка радног односа, јавља се и накнада по основу незапослености. С обзиром да је ово привремена замјена за зараду, логично је закључити да улази у заједничку имовину.

Приходи од заједничке имовине представљају саставни дио заједничке имовине супружника, без обзира да ли потичу од рада или су плодови остварени без рада њених титулара (чл. 270 ст. 5ПЗ). Плодови могу бити природни, у виду приноса које ствари из заједничке имовине дају без уништења своје суштине (нпр. приноси од воћњака, винограда и сл.) и цивилни, плодови које ствари или права дају у правним односима супружника са трећим лицима (дивиденда на акције прибављене средствима из заједничке имовине, закупнина од стана у заједничкој својини и сл.). Без обзира на основ, приходи од заједничке имовине увијек улазе у састав заједничке имовине.

4. НОВЧАНА ПРИМАЊА ПО ОСНОВУ ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА

Права из пензијског и инвалидског осигурања су лична, незастарива, ненаслједива права²⁶ али се новчана примања по основу ових права сматрају заједничком имовином, изузев породичне пензије.²⁷ Пензија је уско везана за радни однос, настаје као резултат обавезе послодавца да уплаћује доприносе за пензијско-инвалидско осигурање како би била исплаћивана њеном титулару када исти за то испуни законске услове. Пензија преузима улогу зараде, она је супститут зараде, и као таква представља материјалну основу за егзистенцију брачне (ванбрачне) заједнице. Дакле, старосна и инвалидска пензија, право на новчану накнаду за тјелесно оштећење, као примања настала на основу пензијско-инвалидског осигурања, дио су заједничке имовине чак и ако је брак закључен након одласка у старосну или инвалидску пензију једног од супружника (титулара права). Међутим, чињеница да је допринос за пензијско - инвалидско осигурање уплаћиван за вријеме трајања брака престаје бити релевантна након окончања истог, па се примања неће сматрати заједничком имовином.

Нешто је другачија ситуација када је у питању пензија на основу добровољног осигурања, која се третира као специфичан начин штедње. Уколико је супружник премију из добровољног осигурања плаћао из посебне имовине, остварени приход ће представљати његову посебну имовину. Међутим, ако је премија уплаћивана из заједничке имовине, а брак је окончан или један од супружника захтјева диобу имовине, други супружник који није носилац права из добровољног осигурања има право на регрес сразмјерно његовом удјелу у заједничкој имовини.

Дакле, потраживања из пензијско-инвалидског осигурања настају као резултат претходног рада који је брачним супружницима омогућио плаћање доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, те се аналогно примјењују правила која важе за зараду.

²⁶ Вид. чл. 4 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник Републике Српске“, бр. 134/11 и 82/13).

²⁷ Радић, *Имовински односи у браку*, 124.

5. ПРИХОДИ ОД ПРАВА ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

Питање на који начин се третирају имовинске користи од права интелектуалне својине, поред законског регулисања у чл. 270 ст. 4 ПЗ, и даље производи извјесне недоумице. Наиме, поменутом законском одредбом, наводи се да је имовинска добит (тантијема) од ауторског права и ауторском праву сродних права, остварена у току трајања брачне заједнице дио заједничке имовине супружника. Иако законодавац помиње искључиво ауторско право²⁸ (на дјелима из области књижевности, науке и умјетности) и сродна права²⁹ (права извођача, произвођача фонограма, филмских продуцената, организација за радио-дифузију, издавача и произвођача база података на њиховим извођењима, фонограмима, видеограмима, емисијама и базама података), не би требало да постоје објективне препреке да се исто рјешење аналогно (*argumentum a simile*) не примјењује и на имовинским добитима од права индустријске својине (право на патент, жиг, узорак и модел, на географску ознаку поријекла и право на планове распореда интегрисаних кола).

У правној литератури наилазимо на становишта да ауторска права као и право проналаска спадају у лична права.³⁰ Резултат су личног израза, талента, знања, посебног залагања његовог ствараоца, те је њихова имовинска компонента неодвојива од личноправне и стога их треба третирати као посебну имовину. Сам законодавац ауторско дјело одређује као индивидуалну духовну творевину.³¹ Истина, специфична својства која одликују неку личност, а која у првом реду утичу на стварање индивидуалне духовне творевине, нису посљедица заједничког живота. Са друге стране, не можемо спорити ни допринос другог супружника који је својим радом обезбјеђивао материјална средства за издржавање брачне заједнице (тако нпр. један супружник је радио у својој или ван своје професије, док је други писао роман и за то вријеме није активно придонио увећању или одржавању вриједности заједничке имовине). Уосталом, и ауторско остварење је рад без обзира на његове специфичности. Дакле, ако је ауторски хонорар резултат рада обављеног за вријеме трајања брачне заједнице, сматраће се

28 Вид. чл. 1 т. а) Закона о ауторском праву и сродним правима у Босни и Херцеговини - даље: ЗАП („Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 63/10).

29 Вид. чл. 1 т. б) ЗАП.

30 Вид. Ђуровић, *Породично право*, 350-351; Суџум, *Имовински односи брачних другова*, 246.

31 Вид. чл. 4. ст. 1 ЗАП.

заједничком имовином супружника.

Што се тиче ауторског дјела, имовинског права на искориштавање ауторског дјела, као и неимовинских права (право објављивања, признања ауторства, поштовања дјела) нема сумње да она припадају искључиво аутору.³² Дакле, супружник- аутор дјела, носилац је ауторског права које као такво улази у режим посебне имовине. Међутим, накнада коју добије за кориштење ауторског дјела (тантијема) од стране трећих лица, представља заједничку имовину брачних супружника. Исто важи и за накнаду коју добије интерпретатор за интерпретацију његовог ауторског дјела (музичар, глумац) као и титулар имовинског права произвођача фонограма, видеограма, емисије и базе података. Код умјетника, ауторски хонорар представља њихов једини доходак. Ако би се он третирао као посебна имовина, тиме би ставили другог супружника у неравноправан положај јер се његова зарада по закону, као што је напријед наведено, има сматрати заједничком имовином.³³ Ова правила важе искључиво за ауторска дјела која су настала у вријеме трајања брачне заједнице.

Уколико је ауторско дјело настало прије закључења брака (односно заснивања трајне заједнице живота), онда приходи од ауторског дјела не би могли бити дио заједничке имовине из разлога што је резултат рада настао ван оквира заједнице живота. Аналогно томе, исплата хонорара за рад презет прије настанка брачне заједнице, усљед нпр. доцње дужника, сматраће се посебном имовином.

У заједничку имовину не улазе имовинске користи које настају као резултат патентирања новог изума, али под овај режим потпада накнада коју титулар патента добије на основу уговора о лиценци. *Mutatis mutandis*, ова правила се примјењују и на накнаду исплаћену једном супружнику у вези коришћења његовог имена. Иако је име лично добро, супружник може дозволити његову комерцијалну употребу уз исплату новчане накнаде од стране трећег лица, па ће поменута накнада улазити у заједничку имовину. Међутим, супружник може доказивати да је заинтересованост трећих лица за употребу његовог имена резултат породичног поријекла или славе коју су стекли његови преци, те би у том случају новчана накнада била дио посебне имовине.³⁴

32 Вид. чл. 14-33 ЗАП.

33 Мира Алинчић и Ана Бакарић-Михановић, *Породично право (Законодавство СР Хрватске)*, (Загреб: 1980), 354.

34 Ненад Тешић, „О заједничкој имовини супружника“, *Правни живот* бр. 10 (2006), 267.

6. ПОКЛОНИ ТРЕЋИХ ЛИЦА УЧИЊЕНИ ТОКОМ БРАЧНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Законодавац предвиђа да ће се сматрати заједничком имовином поклони трећих лица учињени током брачне заједнице (у новцу, ствари-ма, пружањем помоћи, радом и сл.), без обзира који их је брачни друг примио.³⁵ Дакле, осим ствари које се преносе у својину супружника, поклоном се сматра и свака друга имовинска корист остварена без обавезе на противнакнаду. Оппрост дуга, бесплатно уступање потраживања али и рад, односно чињење у корист супружника за које се не захтијева противчинидба, а преузима из мотива добротинства (*animus donandi*) сматраће се поклоном.³⁶

Ако другачије произилази из намјене поклона или се из околности у моменту давања поклона може закључити да је поклонодавац хтио учинити поклон само једном од брачних другова, исти ће се сматрати посебном имовином.³⁷ У правној теорији наилазимо и на становиште да се на ствари-ма поклоњеним на име оба брачна друга, заснива сусвојина, а не заједничка својина. Поклони, као имовинске вриједности нису резултат рада брачних супружника, а режим сусвојине је општи у односу на режим заједничке својине. Па тако ако законом није предвиђено да се одређене имовинске вриједности третирају као заједничка својина, важиће режим сусвојине.³⁸

³⁹ Међутим, наш законодавац у поменутој одредби не оставља простор за

35 У Породичном закону Републике Србије – даље: ПЗРС (“Службени гласник Републике Србије”, бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015), стоји другачија одредба, па се у чл. 168 ст. 2 наводи да „Имовина коју је супружник стекао у току трајања брака деобом заједничке имовине односно наслеђем, поклоном или другим правним послом којим се прибављају искључиво права представља његову посебну имовину.“ Дакле, начелно се поклон третира као посебна имовина.

36 Дарко Радић, „Проблем заједничке имовине супружника у вези са ауторским и сродним правима и поклонима“, *Годишњак Правног факултета Универзитета у Бањој Луци*, бр. 34 (2012), 262.

37 Вид. чл. 270 ст. 6 ПЗ.

38 Станковић и Орлић, *Стварно право*, 164. Истина, ово схватање се заснива на тумачењу одредби Закона о браку и породичним односима (“Службени гласник Социјалистичке Републике Србије” бр. 22/80, 24/84, 11/88, 22/93, 25/93, 35/94, 46/95, 29/01) који је стављен ван правне снаге доношењем ПЗРС.

39 „Ствари добивене на поклон приликом веридбе и венчања не могу се сматрати заједничком имовином, јер нису стечене радом у току брака, али се странке могу споразумети у погледу диобе таквих ствари.“ (Пресуда Савезног врховног суда, Рев.

недоумице у погледу тумачења поклона учињеног супружницима.

На нашем правном простору још увијек се држи до традиције и брачних обичаја те поклони често имају узвратни, ремунациони карактер (нпр. поклони учињени поводом склапања брака, усељења и сл.). У сличним приликама супружници ће узвратити поклон, а средства се обезбјеђују из њихове заједничке имовине. Генерално говорећи, код добротних располагања преносилац се само привидно одриче противпотраживања. Поклонодавац се, истина, одриче еквивалентности противпрестације, али се са друге стране поклонопримац обавезује на одређено понашање. Поклонопримац мора бити благодаран,⁴⁰ а обавеза благодарности у овој ситуацији обавезује оба супружника.

7. ИМОВИНА СТЕЧЕНА НА ОСНОВУ АЛЕАТОРНИХ УГОВОРА

„Добитак од игре на срећу је заједничка имовина.“⁴¹ Дакле, имовина стечена на основу игара на срећу (новац, ствари, права или услуге) представља заједничку имовину супружника, осим ако супружник, срећни добитник, не докаже да је у игру уложио новац из посебне имовине. Код игара на срећу учесници имају једнаке могућности стицања добитака уз посредну или непосредну уплату одређеног износа, а резултат игре искључиво или претежно зависи од случаја или неког неизвјесног догађаја у игри.⁴² Тренутак стицања веже се за постојање заједнице живота, као објективну околност, у вријеме када је наступио неизвјесни догађај (нпр. тренутак извлачења добитника). Субјективна околност, чињеница да ли је добитник знао да је добио на играма на срећу није правно релевантна, довољно је да је могао знати. На овај начин онемогућава се евентуална злоупотреба јер би добитник могао захтијевати развод брака тврдећи да је накнадно сазнао за добитак.⁴³

Неспорна је чињеница да накнада из осигурања за оштећену или уништену ствар спада у заједничку имовину. У овој ситуацији долази до

1371/59 од 29. јануара 1960.), наведено према Станковић и Орлић, *Стварно право*, 164.

40 Оливер Антић, „Кауза“, *Правни живот*, бр. 10 (2005), 854.

41 Чл. 270 ст. 3 ПЗ.

42 Чл. 4 Закона о играма на срећу (”Службени гласник Републике Српске”, бр. 111/12).

43 Ненад Тешић, „О заједничкој имовини супружника“, *Правни живот* бр. 10 (2006), 267-268.

реалне суброгације јер наступањем осигураног случаја један објекат из заједничке имовине нестаје, уништен је, а на његово мјесто ступа други (осигурана сума). Међутим, поставља се питање шта се дешава са уништеним стварима из посебне имовине а премије су уплаћиване из заједничке имовине. По принципу реалне суброгације, осигурана сума би требала остати у посебној имовини супружника, с тим да постоји обавеза регреса средстава у заједничкој имовини.⁴⁴

Међу алеаторне уговоре убрајамо и уговор о доживотном издржавању којим се прималац издржавања обавезује да се послје његове смрти на даваоца издржавања пренесе својина тачно одређених ствари или нека друга права, а давалац издржавања се обавезује да га, као накнаду за то, издржава и да се брине о њему до краја његовог живота, те да га после смрти сахрани.⁴⁵ У ситуацији када се оба супружника јављају као даваоци издржавања истом лицу, несумњиво је да ће уговором стечена имовина бити заједничка имовина. Ако се издржавање даје у новцу или стварима (храна, одјећа и сл.), а исти су обезбјеђени из заједничке имовине, природно је закључити да се због заједничког одрицања и залагања оба супружника у току издржавања, имовина стечена по основу овог уговора има сматрати заједничком имовином. Ирелевантно је ко је у уговору назначен као давалац издржавања.⁴⁶

Међутим, у одређеним ситуацијама имовина стечена на основу уговора о доживотном издржавању могла би бити третирана као посебна имовина. Ако се издржавање врши из средстава посебне имовине једног супружника, нпр. приходима која потичу од закупнине наслеђеног или стана који је био у његовој својини прије закључења брака, или ако се оба супружника јављају као даваоци издржавања, али то чине средствима из посебне имовине. Под овим околностима, супружници ће бити сувласници свега што прибаве извршењем уговора од стране примаоца издржавања, ако уговором није другачије предвиђено. Дакле, начелан је став да је имовина из овог уговора заједничка, осим ако супружник не докаже да је издржавање вршено из његове посебне имовине. Ово рјешење је прихватљиво и са становишта природе уговора о доживотном издржавању,

44 *Ibidem*, 269-270.

45 Вид. чл. 139 ЗОН.

46 „Имовина стечена на темељу уговора о доживотном издржавању сматра се заједничком имовином брачних другова, иако је јадан брачни друг склопио тај уговор.“ (Врховни суд Србије. бр.: Рев-87/79 од 9.4.1979.) наведено према Медић и Тајић, *Судска пракса из стварног права*, 172.

јер се закључује с обзиром на лична својства даваоца издржања.

8. СТВАРИ КУПЉЕНЕ НА КРЕДИТ

Прибављање и куповина ствари на кредит (у виду потрошачког, односно стамбеног кредита) данас је постала уобичајена појава. Потребе савременог човјека неријетко превазилазе финансијске могућности којима тренутно располаже, нарочито када се ради о стварима веће вриједности (стан, аутомобил и сл.). С тим у вези, неријетко се појављује проблем код утврђивања својине над стварима прибављеним кредитним средствима, нарочито када имамо у виду да се уговор о кредиту најчешће закључује на име једног супружника и исплаћује на његов рачун у пуном износу.

Неспорна је чињеница да имовина која је набављена за вријеме брака средствима до којих су брачни супружници дошли путем кредита представља њихову заједничку имовину. Супружници се јављају као солидарни дужници према кредитору, за обавезе које су преузели за текуће потребе брачне (породичне) заједнице.^{47 48} Међутим, ако би супружник закључио уговор о кредиту који исплаћује из своје посебне имовине, ради потреба које не можемо подвести под појам потреба брачне (породичне) заједнице, та имовина ће бити његова посебна имовина а исти ће индивидуално одговарати својом цјелокупном имовином (првенствено посебном, потом и удјелом у заједничкој имовини).

По општим принципима породичног права, имовина стечена прије закључења брака, представља посебну имовину. Ако је уговор о кредиту закључен прије склапања брака и остварен је *modus acquirendi* (предаја покретне ствари, односно упис права својине на непокретности у јавне регистре) онда је стицалац несумњиво и једини титулар имовине. Учешће другог супружника у отплати кредита даје му само облигационо право да се регресира, а не и право на установљавања стварноправног захтјева у

47 Солидарна одговорност супружника предвиђена је чл. 297 ПЗ, те је у овој ситуацији ирелевантно да ли је један супружник уговором о кредиту или уговором о јемству одређен као судужник уговорачу кредита.

48 Под текућим потребама заједничког живота, подразумијевају се обавезе које настају у вези са свим неопходним животним потребама брачне (породичне) заједнице, а обнављају се недјељно, мјесечно, годишње или у другим редовним временским интервалима (нпр. издаци за исхрану, одјећу, становање и сл.).

његову корист. Дакле, судска пракса и теорија су сагласне да у овој ситуацији ствар улази у фонд посебне имовине, с тим да се треба водити рачуна о томе да ли је у моменту стицања имовине постојала ванбрачна заједница која је касније и формално прерасла у брак.

Као што је већ поменуто у погледу заједничке имовине наш законодавац на једнак начин третира брачну и ванбрачну заједницу која је трајала дуже вријеме.^{49 50} Имовина коју је на кредит прије закључења брака купио један брачни друг, уколико је укњижба права својине извршена после закључења брака, сматраће се заједничком под условом да су у отплати кредита учествовала оба супружника.⁵¹

У ситуацији када до раскида брачне заједнице дође прије отплате кредита, купљена ствар остаје у заједничкој имовини. И даље остаје право и обавеза оба супружника да отплаћују кредит сразмјерно свом удјелу у стеченој заједничкој имовини. Ниједан супружник не може другог против његове воље да искључи од отплате кредита, па да отплаћени дио кредита рачуна само као свој допринос у стицању имовине. Супружник који је на себе преузео обавезу исплате кредита у пуном износу, као носилац кредита, има право да захтијева од другог супружника да му плати дио кредита који је сразмјеран његовом удјелу (право на регрес).⁵² Носилац кредита неће доћи у неповољан положај јер има могућност да по општим правилима извршног поступка обезбиди наплату онога што буде платио умјесто брачног супружника.⁵³

49 Вид. чл. 284 ст. 1 ПЗ.

50 „На исти начин би се требала третирати и ванбрачна заједница која је трајала краће вријеме ако је прерасла у брачну заједницу, јер у овој ситуацији период ванбрачне и брачне заједнице треба посматрати у једном континуитету, тј. као једну цјелину.“ (Вид. Окружни суд у Сплиту, Гж-535/82 од 19. 3. 1982.) наведено према Младен Жувела и Инес Смољан-Муњин, *Збирка судских одлука из Породичног права*, (Загреб: 1988), 132.

51 Врховни суд Србије, Рев. 2435/95, наведено према Светислав Р. Вуковић, *Коментар Породичног закона*, (Београд: 2005), 149.

52 „Када су странке подизањем кредита у току трајања брака купиле стан, онда он представља њихову заједничку имовину. Отплата остатка кредита, извршена од стране једног брачног друга после престанка брачне заједнице, не може се узети као посебан допринос тог брачног друга који би водио повећању његовог својинског удела, већ он само стиче тражбено право према другом брачном другу и може захтевати да му други брачни друг накнади ако исплаћени остаток кредита, сразмерно његовом уделу.“ (Врховни суд Србије, бр.: Рев-640/82) наведено према Медић и Тајић, *Судска пракса из стварног права*, 178.

53 Светислав Вуковић, *Судска пракса из својинскоправних односа*, (Београд: 2003), 127.

9. СТВАРИ ПРИБАВЉЕНЕ СРЕДСТВИМА
ИЗ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ

Ствари које се прибављају из средстава заједничке имовине, такође, третирамо као дио заједничке имовине. У овој ситуацији долази до реалне суброгације, мјесто једној имовинској вриједности уступа друга. Ово је сасвим логична посљедица права на располагање, мијењање, увећања или смањења заједничке имовине у сврху подмиривања текућих потреба домаћинства. Реална суброгација је најчешће резултат вољних радњи супружника, али се у пракси може десити да предмет из заједничке имовине буде изузет и мимо њихове воље (нпр. експроприсана непокретност). У овој ситуацији ће износ додијелене накнаде или судским путем утврђена протувриједност ући у заједничку имовину умјесто изузете непокретности.⁵⁴

Супротна су становишта судске праксе у вези питања да ли у заједничку имовину улази ствар, односно новац прибављен једностраним отуђењем предмета из заједничке имовине након престанка брачне, односно заједнице живота супружника. Према једном становишту, ствари и права прибављени ангажовањем заједничке имовине, дио су заједничке имовине, јер представљају материјализацију исте.⁵⁵ Према другом становишту, супружнику без чије је сагласности вршено располагање, припада облигационоправни захтјев.⁵⁶ Прихватањем првог става, у пракси би се дешавале ситуације да један супружник након престанка заједнице живота, својим изјавама воље обавезује другог и независно од његове воље, његових интереса, мијења садржај заједничке имовине. У овој ситуацији други супружник би био стављен у незавидан положај јер би постао власник ствари које није намјеравао прибавити, односно, за које нема интереса. Управо због оваквог резоновања требао би се прихватити став да у ситуацији

54 Радић, *Имовински односи у браку*, 155.

55 „Уколико се новац којим је кућа купљена макар и након раскида брачне заједнице сматра брачном стечевином, не би било никакве запреке да се и сама макар и касније купљена кућа сматра заједничком имовином брачних другова.“ (Врховни суд Хрватске, Гж. 1291/66) наведено према Суџум, *Имовински односи брачних другова*, 163.

56 „Када после раскидања брачне заједнице брачни друг купи непокретност новцем који је стечен заједничким радом у току брачне заједнице, брачни друг не може тражити удео у купљеној непокретности, већ само износ који одговара његовом уделу у стицању новца.“ (Врховни суд Војводине, Гж. 159/59) наведено према Суџум, *Имовински односи брачних другова*.

једностраног отуђења предмета из заједничке имовине након престанка брачне, односно заједнице живота супружника, другом супружнику припада облигационоправни, а не стварноправни захтјев.

10. ОДГОВОРНОСТ БРАЧНИХ СУПРУЖНИКА ЗА ДУГОВЕ ПРЕМА ТРЕЋИМ ЛИЦИМА

Акт склапања брака у себи садржи и претпоставку о пословној способности оба супружника,⁵⁷ јер у супротном брак не би ни постојао. Супружници могу преузимати обавезе у границама своје пословне способности прије и у току трајања брака. Одговорност за преузете обавезе према трећим лицима не може се регулисати на једнак начин прије и након закључења брака. На исти начин резонује и законодавац, па у чл. 278 ПЗ наводи да ће супружник одговорати самостално својом посебном имовином, односно својим дијелом у заједничкој имовини за обавезе које је имао прије ступања у брак. Овим се у потпуности искључује одговорност другог супружника. Дакле, за сопствене обавезе које је преузео прије склапања брака, као и за личне обавезе стечене у току трајања заједнице живота, одговара супружник који их је и преузео и оне не могу имати никаквог утицаја на статус имовине другог супружника.⁵⁸

С друге стране, за обавезе које је један брачни супружник преузео ради подмирења текућих потреба брачне, односно породичне заједнице, као и за обавезе за које по закону одговарају заједнички оба брачна супружника, одговарају супружници солидарно, како заједничком, тако и својом посебном имовином. Повјерилац једног супружника овлашћен је да, по свом избору, захтијева испуњење обавезе од било ког супружника. Ако је један супружник подмирио заједничку обавезу из своје посебне имовине, има право на накнаду од другог сразмјерно његовом дијелу у заједничкој имовини. Упориште у предвиђању солидарне одговорности налазимо прије свега у начелу равноправности супружника, како у правима, тако и у обавезама, али и у већој заштити права трећих лица (повјерилаца).⁵⁹

57 „Пословна способност је могућност физичког лица да само својом вољом заснива, мења и гаси права и обавезе.“ цит. према Илија Бабић, *Грађанско право - Књига 1, Увод у грађанско право*, (Бања Лука: 2011), 70.

58 Марија Драшкић, *Породично право и права дјетета*, (Београд: 2015), 399.

59 „Сваки дужник солидарне обавезе одговара повериоцу за целу обавезу и поверилац

11. ЗАКЉУЧАК

Сва имовина коју су брачни супружници стекли радом у току трајања брачне, односно ванбрачне заједнице, као и приходи из те имовине, чине заједничку имовину. У фонд заједничке имовине такође улазе и ствари које су замјењене новим, а по принципу реалне суброгације. Законска претпоставка је да се заједничка имовина супружника може стећи на следеће начине: радом у току трајања брачне заједнице, приходима од заједничке имовине, ствари које су набављене из заједничке имовине, имовина стечена на основу алеаторних уговора и друга примања (на основу ауторских права, стипендија, накнаде штете за ствар која је у саставу заједничке имовине и сл.). Терет доказивања је на оном који тврди супротно.

Коначно, заједничка имовина настаје само за вријеме трајања заједнице живота, а када између супружника дође до њеног трајног прекида, престаје и стицање заједничке имовине.

може захтевати њено испуњење од кога хоће све док не буде потпуно испуњена, али кад један дужник испуни обавезу, она престаје и сви се дужници ослобађају. “ Чл. 414 ст. 1 Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник Републике Српске“, бр. 17/93 и 74/04).

Bosiljka Čubrilović⁶⁰

OBJECT OF MATRIMONAL PROPERTY

***Abstract:** In the course of the marriage between the spouses is not just personal, but also a property relationship. The subject of this paper is the differentiation of the property value of matrimonial property in relation to their personal property. Although the legislator in the relevant provisions of the Family Law explicitly determine what goes into the matrimonial property, though in practice, certain dilemmas arise. However, the very existence of the institution of common property, the legal presumption of the same division in equal parts, are facts that are undisputed and generally accepted in contemporary law and represent a civilizational achievement. In this paper will be further elaborated questions concerning the legal nature images shared property, elements of matrimonial property, and what are the assets and rights that are included in the fund matrimonial property.*

***Keywords:** marriage, work, matrimonial property, common property.*

60 Bachelor of Law, E-mail: cubrilovic.b@gmail.com

12. ЛИТЕРАТУРА

1. Алинчић, Мира и Бакарић-Михановић, Ана, Породично право (Законодавство СР Хрватске), Загреб, 1980.
2. Антић, Оливер, „Кауза“, Правни живот, бр. 10/2005.,
3. Бабић, Илија, Грађанско право - Књига 1, Увод у грађанско право, Бања Лука, 2011.
4. Вуковић Р., Светислав, Коментар Породичног закона, Београд, 2005.
5. Вуковић, Светислав, Судска пракса из својинскоправних односа, Београд, 2003.
6. Драшкић, Марија, Породично право и права детета, Београд, 2015.
7. Ђуровић М., Љиљана, Породично право, Београд, 1988.
8. Жувела, Младен и Смољан-Муњин, Инес, Збирка судских одлука из Породичног права, Загреб, 1988.
9. Ковачевић Куштримовић, Радмила и Лазић, Мирослав, Стварно право, Ниш, 2006.
10. Ковачек Станић, Гордана, Упоредно породично право, Нови Сад, 2002.
11. Медић, Душко и Тајић, Хасо, Судска пракса из стварног права, Сарајево, 2008.
12. Младеновић, Марко, Породично право у СР Југославији, Београд, 1995.
13. Почуча, Милан, Породично право, Нови Сад. 2010.
14. Радић, Дарко, Имовински односи у браку, Бања Лука, 2016.
15. Радић, Дарко, „Проблем заједничке имовине супружника у вези са ауторским и сродним правима и поклонима“, Годишњак Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, бр. 34/2012,
16. Рашовић П., Зоран, Стварно право, Београд, 2005.
17. Станковић, Обрен и Орлић, Миодраг, Стварно право, Београд, 1996.
18. Суџум, Рајко, Имовински односи брачних другова, Београд, 1982.
19. Тешић, Ненад, „О заједничкој имовини супружника“, „Правни живот“ бр. 10/2006,
20. Закон о ауторском праву и сродним правима у Босни и Херцеговини („Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 63/10),
21. Закон о наслеђивању („Службени гласник Републике Српске“, бр. 1/09),

22. Закон о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник Републике Српске“, бр. 134/11 и 82/13),
23. Закона о играма на срећу („Службени гласник Републике Српске“, бр. 111/12),
24. Закон о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 124/08, 58/09, 95/11 и 60/15),
25. Обитељски закон („Народне новине“, бр. 103/15),
26. Породични закон („Службени гласник Републике Српске“, бр. 54/02, 41/08 и 63/14),
27. Породични закон Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015),
28. Устав Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 21/92 – пречишћени текст, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05),
29. <http://www.overa.rs/gradanski-zakonik-kraljevine-srbije-1844-god-sa-kasnijim-izmenama.html>, 12.11.2016.